

Содржина:

Предговор, 19–50.

I дел

УМЕТНОСТА И ЕСТЕТИКАТА ВО РАЗВИТОКОТ НА КУЛТУРАТА КАЈ ХРВАТИТЕ (1581–1945), 51.

Почетоците на естетиката во периодот на Ренесансата во Дубровник и Далмација, 53.
Дијалози за убавината и поезијата, 53–57.

Пантеистичко-еманациската концепција за убавината (Никола Вито Гучетиќ), 57–66.

Убавината е во пропорцијата на деловите (Михо Моналди), 66–75.

Михо Моналди во светлината на оценките на Фрањо Јелашиќ, 75–77.

Поезијата не е mimesis (Фрањо Петриќ), 77–90.

Уметноста ја изразува судбината на една посебна заедница (Естетиката во Хрватска во XIX-от век), 91.

Глуво духовно интермецо, 91–94.

Подем на уметноста и естетиката во векот на осаменоста на разумот, 95–96.

Убавината е сетилно спознаено совршенство (Људевит Фаркаш Вукотиновиќ), 96–99.

Уметноста е главен фактор на напредокот на народот (Димитрие Деметер), 99–101.

Уметноста подлежи само на принципите на убавината (Адолф Вебер Ткалчевиќ), 101–103.

Уметноста е можност за усовршување на животот (Исидор Кршњави), 104–110.

Убавината е здравиот живот (Фран Селак), 110–112.

Универзален принцип на убавината е спротивноста (Марин Сабиќ), 113–114.

Уметноста е огледало на фантазијата (Милан Сукниќ), 114–119.

Естетиката како морфологија на убавината (Фрањо Марковиќ), 120–128.

Постепена промена на перспективата (Естетиката во Хрватска во првата половина на XX-от век), 129.

Единство на уметноста и науката (Ѓуро Арнолд), 129–133.

Убавината е основен закон на космосот (Алберт Базала), 133–141.

Естетиката како артологија и артострактика (Милан Марјановиќ), 141–151.

Уметноста е соучесник во изградбата на колективната свест (Павао Вук-Павловиќ), 151–170.

Проживеаното чувство како вчувствување и идентификација со естетскиот објект (Јулие Маканец), 170–174.

Уметноста е духовен чин (Алберт Халер), 174–183.

Автономност или хетерономност на уметничкото дело (Радослав Главаш – Антун Барац – Алберт Халер), 183–192.

Границите на естетското подрачје (Марјан Петрас), 192–195.

Убавините траат вечно (Мирослав Крлежа), 195–210.

II дел

УМЕТНОСТА И ЕСТЕТИКАТА ВО РАЗВИТОКОТ НА КУЛТУРАТА КАЈ СРБИТЕ (1807–1945), 211.

Почетоците на естетичките рефлексии кај Србите во добата на Просветителството, 213.

Први српски естетичари, 213–219.

Убавината без разумот е цвеќе во калта (Доситеј Обрадовиќ), 219–228.

Песнотворство ест художество дара и вештине, через које дејствителност духа челоуческога бива преблагогородна (Јован Дошеновиќ), 228–231.

Јазикот е сокровиште на народот (Лукијан Мушицки), 232–234.

Основите на една естетика на јазикот (Вук Караџиќ), 234–244.

Уметноста е изображение на разумот (Јован Стеиќ), 245–248.

Книгата не е чизма за по калап да се прави (Јован Стерија Поповиќ), 248–253.

За стихотворението мора да има знаење и правила (Лука Милованов), 253–256.

Автономија на естетското искуство (Јован Хаџиќ), 256–260.

Епигонска естетика според В. Т. Круг (Василие Суботиќ), 260–262.

Епигонска естетика според Ф. Шилер (Ѓорѓе Малетиќ), 262–265.

Уметноста е живосоздавачка имагинација (Божидар Петрановиќ), 265–267.

Постепена смена на парадигмите (Естетиката во Србија во втората половина на XIX-от век), 268–269.

Уметноста е волшебен свет (Огнеслав Утјешеновиќ Острожински), 269–277.

Естетиката во границите на филозофскиот систем (Михаил Христофор Ристиќ), 277–293.

Убавото е идеја во форма на ограничена појава (Јован Андреевиќ), 293–303.

Исток како нова парадигма и уништувањето на естетиката (Светозар Марковиќ), 303–317.

Уметноста е остварување на принципот на вкрстување (Лаза Костиќ), 317–321.

Лаза Костиќ против Чернишевски и С. Марковиќ, 321–325.

Уметноста е одгледување на целосниот човек (Марко Цар), 325–329.

Уметноста ја зголемува моралната сила на човекот (Светомир Николаевиќ), 329–335.

Естетиката е наука за убавото (Стеван Павловиќ), 335–340.

Уметноста како сума на вредности (Естетиката во Србија во првата половина на XX-от век), 341–342.

Убавината е прва форма на вистината (Божидар Кнежевиќ), 342–350.

Ништо толку не нè уназади колку стремезот за напредок (Љубомир Неџиќ), 350–359.

Уништување на естетиката или уништување на „Естетиката“ (Јован Скерлиќ), 359–364.

Уметноста е естетска експресија на естетската импресија (Богдан Поповиќ), 364–374.

Убавото е одблесок на вистината (Петар Ј. Одавиќ), 374–375.

Убавото треба да се замени со естетска вредност (Милан Јаковлевиќ), 376–379.

Биолошко-енергетскиот принцип на уметноста (Драгиша Лапчевиќ), 379–382.

Интегралот на уметноста, уметноста како интеграл (Бранко Лазаревиќ), 382–392.

Естетското како естетска култура (Живорад Ивановиќ), 392–394.

Естетското е психо-физиолошки процес (Љубомир Савковиќ), 394–399.

Иронично-дисоцијативно-асоцијативниот принцип и конструкцијата на емоцијата (Душан Недељковиќ), 399–404.

Естетиката е дел на физиологијата (Владимир Спужиќ), 405–409.

Естетиката мора да се заснове како природна наука (Милутин Борисављевиќ), 410–415.

Уметноста е изразена интуиција (Ѓорѓе Ангелиќ), 415–419.

Уметноста и сексуалниот нагон (Драгомир Живковиќ), 419–420.

Крај на естетиката и нејзина замена со социологијата на уметноста (Воислав Вучковиќ), 421–426.

Уметноста на патот кон слободата (Марко Ристиќ), 426–440.

III дел

УМЕТНОСТА И ЕСТЕТИКАТА ВО РАЗВИТОКОТ НА КУЛТУРАТА КАЈ СЛОВЕНЦИТЕ (1794–1945), 441.

Почетоците на естетиката кај Словенците во добата на Просветителството, 443.

Будење на националната свест, 443–444.

Вредноста на уметничкото дело е во вредноста на неговата композиција (Жига Цојс), 444–446.

Големиот спор религија – уметност (Естетиката во Словенија во XIX-от век), 447–448.

Писателот мора да пишува во народен дух и за народот (Јернеј Копитар), 448–449.

Слободна и естетски универзално заснована уметност (Матија Чоп), 449–450.

Естетиката е наука за убавината (Фран Левстик), 450–454.

Уметноста и религијата се две различни нешта (Јосип Стритар), 454–456.

Pulchrum est splendor veri (Антон Махнич), 456–461.

Естетиката ги проучува причините на убавите нешта (Јанко Пајк), 461–463.

Уметноста и моралитетот (Андреј Калан), 463–464.

Estetika je nauk o lepouctju (Франчишек Лампе), 464–468.

Нема надворешна без внатрешна убавина (Јосип Гриланец), 469–470.

Уметничкото дело има иста цел како и убавата ружа (Иван Берник), 470–478.

Уметноста и националната идеја (Естетиката во Словенија во првата половина на XX-от век), 479.

Националниот и интернационалниот карактер на уметноста (Франц Дерганц), 479–483.

Уметноста не е ракавица за парада пред светот (Карел Озвалд), 483–484.

Единство на естетското и етичкото (Алеш Ушеничник), 484–488.

Уметничките и вонуметничките вредности (Изидор Цанкар), 488–496.

Естетиката како аналитична и развојна психологија на естетските феномени (Франце Вебер), 496–506.

Критериум за естетската вредност е општествената вредност на уметничкото дело (Станко Вурник), 507–511.

Уметноста ја открива душата на народот (Антон Лајовиц), 511–516.

Спонтаноста е примордијален фактор на творештвото (Пија Гарантини), 516–519.

Уметноста е израз на априорната природа на уметникот (Јосип Видмар), 519–522.

Уметноста е поглед на светот (Борис Зихерл), 522–527.

Естетската вредност не зависи од погледот на светот (Зихерл против Видмар и обратно), 527–531.

IV дел

УМЕТНОСТА И ЕСТЕТИКАТА ВО РАЗВИТОКОТ НА КУЛТУРАТА КАЈ МАКЕДОНЦИТЕ (886–1945), 533.

Културотворен/естетскотворен народ, 535–545.

Македонско естетско чудо, 545–574.

Македонско естетско искуство, 574–583.

Методолошки дилеми пред историјата на македонската уметност и естетика, 583–588.

Уметнички вертикали – естетички вертикали, 588–600.

Естетиката во Македонија во Средниот век, 601–602.

Охридска естетика, 602–623.

Плетение словес, 623–632.

Рах Christiana, или: Божји дожд од букви, 632–643.

Светите браќа Кирил и Методиј – наши современици, 643–649.

Естетички идеи во македонскиот фолклор, 650–661.
Македонската митологија, подлога на македонското естетско искуство, 661–678.
Македонската Преродба ја прероди македонската цивилизација (Естетиката на Македонија во XIX-от век), 679.
Димитар Миладинов и неговата епоха, 679–686.
Големата народна книга на Миладиновци, 687–689.
Естетика како култ кон народната песна (Константин Миладинов), 689–691.
Совршенство или смрт (Григор Прличев), 691–697.
Coda Grigoriana, 697–705.
Модел на народнотворна и естетска култура (Марко Цепенков), 705–711.
Немојте да ме заменуваат! (Ѓорѓија М. Пулевски), 711–715.
Крсте П. Мисирков и македонската култура и уметност, 715–720.
Се разденува во противречности, 721.
Народот се открива во својата песна (Коста Рацин), 721–738.
Националната програма како естетичка програма (Македонскиот литературен кружок во Софија, 1938–1941), 738–745.
Поезијата како поезика (Никола Јонков Вапцаров), 745–749.
Finis opus
ЕСТЕТИКАТА – СЦЕНА НА ДРАМАТА ВО СУДИРОТ НА КНИЖЕВНАТА ЛЕВИЦА (1919–1941), 751.
Avant-scène
Angelus Novus, или подготовка за лет
Од онаа страна на естетиката – Времиња пусти времиња, 753.
Angelus Novus, или Подготовка за лет, 755–763.
Од онаа страна на естетиката – Времиња пусти времиња, 763–780.
Стари и нови времиња, 781–783.
Движењето на социјалната литература, 784–799.
Движењето на надреализмот, 799–815.
Судирот со Крлежа и пресметката „со нив“, 815–835.
Марко Ристиќ, или Сонот и вистината на Дон Кихот, 836–851.
Одговорот на „Књижевне свеске“, 851–869.
Non bis in idem, 869–870.
Парадигма Веселин Маслеша, 870–878.
Парадигма Јован Поповиќ, 878–883.
Старите времиња – нови времиња Јосип Видмар vs. Борис Зихерл и vice versa, 884–893.
Post scriptum, или Убавината на идеите, 894–905.
Литература, 907–919.
Регистар на имињата, 921–933.

Contents:

Preface, 19–50.

Part I

ART AND AESTHETICS IN THE CULTURAL DEVELOPMENT OF CROATS (1581–1945), 51.

Beginings of aesthetics in the period of Renaissance in Dubrovnik and Dalmatia, 53.

Dialogues on beauty and poetry, 53–57.

Pantheistic conception of beauty (Nikola Vito Gučetić), 57–66.

Beauty is the proportion of parts (Miho Monaldi), 66–75.

Miho Monaldi seen by Franjo Jelasić, 75–77.

The poetry is not mimesis (Franjo Petrić), 77–90.

Art as an expression of the destiny of one community (Aesthetics in Croatia in XIXth Century), 91.

A deaf spiritual intermezzo, 91–94.

Rise of arts and aesthetics in the century of loneliness of the intellect, 95–96.

Art is a perfection known through the senses (Ljudevit Farkaš Vukotinović), 96–99.

Art is main factor in the progress of the nation (Dimitrije Demeter), 99–101.

Art is regulated only by the principles of beauty (Adolf Veber Tkalčević), 101–103.

Art is possibility for perfection of life (Isidor Kršnjavi), 104–110.

Art is a healthy life (Fran Selak), 110–112.

Contradiction is an universal principle of art (Marin Sabić), 113–114.

Art is a mirror of phantasy (Milan Suknić), 114–119.

Aesthetics as a kind of morphology of beauty (Franjo Marković), 120–128.

Graduate changing of perspectives (Aesthetics in Croatia in the first half of XXth century)

Unity of art and science (Đuro Arnold), 129–133.

Art is the fundamental law of the Universe (Albert Bazala), 133–141.

Aesthetics as form of artology and artostractics (Milan Marjanović), 141–151.

Art is a formative principle of collective consciousness (Pavao Vuk-Pavlović), 170.

Experienced feeling as sympathy and identification with aesthetical object (Julije Makanec), 170–174.

Art is a spiritual act (Albert Haler), 174–183.

Work of art between autonomy and heteronomy (Radoslav Glavaš – Antun Barac – Albert Haler), 183–192.

Limits of the area of aesthetics (Marjan Petras), 192–195.

Beauty is forever (Miroslav Krleža), 195–210.

Part II

ART AND AESTHETICS IN CULTURAL DEVELOPMENT OF SERBS (1807–1945), 211.

Beginings of aesthetical reflexions in Serbia in the period of Enlightenment, 213.

First Serbian aestheticians, 213–219.

Beauty without reason is a flower in mud (Dositej Obradović), 219–228.

Poetry is art of gift end craft, by which a human spirit is activated (Jovan Došenović), 228–231.

Language is a shelter of the nation (Lukijan Mušicki), 232–234.

Foundations of one aesthetics of language (Vuk Karadžić), 234–244.
Art is a form of education of reason (Jovan Steić), 245–248.
Book is not a boot and cannot be molded (Jovan Sterija Popović), 248–253.
There must be some rules and knowledge for writing poetry (Luka Milovanov), 253–256.
Autonomy of aesthetical experience (Jovan Hadžić), 256–260.
Aesthetics of epigons according to W. T. Krug (Vasilije Subotić), 260–262.
Aesthetics of epigons according to F. Šiler (Đorđe Maletić), 262–265.
Art is lifecreating imagination (Božidar Petranović), 265–267.
Steady change of paradigm (Aesthetics in Serbia in second half of XIXth century), 268–269.
Art is a magic world (Ognjeslav Utješenović Ostrožinski), 269–277.
Aesthetics in the limits of philosophical system (Mihail Hristofor Ristić), 277–293.
Beauty is an idea in the form of limited appearance (Jovan Andrejević), 293–303.
East as new paradigm and destruction of aesthetics (Svetozar Marković), 303–317.
Art is fulfillment of the principle of crossing (Laza Kostić), 317–321.
Laza Kostić against Čerņiševski and S. Marković, 321–325.
Art is a process of rising a complete man (Marko Car), 325–329.
Art gives moral strength to man (Svetozar Nikolajević), 329–335.
Aesthetics is science of art (Stevan Pavlović), 335–340.
Art as summ of values (Aesthetics in Serbia during the first half of XXth century), 341–342.
Beauty is the first form of truth (Božidar Knežević), 342–350.
Nothing pressed us in regress, so much as the strive for progress (Ljubomir Nedić), 350–359.
Destruction of aesthetics or destruction of „Aesthetics“ (Jovan Skerlić), 359–364.
Art is aesthetic expression of an aesthetic impression (Bogdan Popović), 364–374.
Beauty is reflexion of truth (Petar J. Odavić), 374–375.
Notion of beauty should be replaced by aesthetic value (Milan Jakovljević), 376–379.
Biologically-energetic principle of art (Dragiša Lapčević), 379–382.
Integral of art, art as integral (Branko Lazarević), 382–392.
Aesthetical as aesthetic culture (Živorad Ivanović), 392–394.
Aesthetical as psycho-physiological process (Ljubomir Savković), 394–399.
Ironically-dissociative-associative principle and construction of emotions (Dušan Nedeljković), 399–404.
Aesthetics is a part of physiology (Vladimir Spužić), 405–409.
Aesthetics must be founded in accordance with natural science (Milutin Borisavljević), 410–415.
Art is expression of intuition (Đorđe Anđelić), 415–419.
Art and sexual drive (Dragomir Živković), 419–420.
The end of aesthetics and its replacement by sociology of art (Vojislav Vučković), 421–426.
Art on the road to freedom (Marko Ristić), 426–440.

Part III

ART AND AESTHETICS IN CULTURAL DEVELOPMENT OF SLOVENIANS (1794–1945), 441.
Beginings of aesthetics in Slovenia during the period of Enlightenment, 443.
Awaking of the national awareness, 443–444.
Value of a work of art lies in the value of its composition (Žiga Cojs), 444–446.
Great dispute: religion – art (Aesthetics in Slovenia during XIXth century), 447–448.
Writer must write in the spirit of his people and for his people (Jernej Kopitar), 448–449.

Art, being free and aesthetically universally founded (Matija Čop), 449–450.
 Aesthetics is the science of beauty (Fran Levstik), 450–454.
 Art and religion are two different things (Josip Stritar), 454–456.
 Pulchrum est splendor veri (Anton Mahnič), 456–461.
 Aesthetics investigates causes of beautiful objects (Janko Pajk), 461–463,
 Art and Morality (Andrej Kalan), 463–464.
 Aesthetics is science of feeling of beauty (Frančišek Lampe), 464–468.
 There is no outward without inward beauty (Josip Grilanec), 469–470.
 The goal of art and that of beautiful rose is the same (Ivan Bernik), 470–478.
 Art and the idea of Nation (Aesthetics in Slovenia during the first half of XXth century), 479.
 Nationality and international character of art (Franc Derganc), 479–483.
 Art is not a glove to parade with publically (Karel Ozvald), 483–484.
 Unity of aesthetical and ethical (Aleš Ušeničnik), 484–488.
 Artistic and non-artistic values (Izidor Cankar), 488–496.
 Aesthetics as analytic and developing psychology of aesthetical phenomena (France Veber),
 496–506.
 Social value as criterion of aesthetic value of work of art (Stanko Vurnik), 507–511.
 Art knows the spirit of nation (Anton Lajovic), 511–516.
 Primordial factor of creativity is spontaneity (Pia Garantini), 516–519.
 Art is an expression of a priori nature of the artist (Josip Vidmar), 519–522.
 Art is a kind of world view (Boris Ziherl), 522–527.
 Aesthetic value does not depend on world view (Ziherl versus Vidmar and vice versa), 527–
 531.
 Part IV
 ART AND AESTHETICS IN CULTURAL DEVELOPMENT OF MACEDONIANS (886–
 1945), 533.
 Culture-making / aesthetic-making people, 535–545.
 Macedonian aesthetic miracle, 545–574.
 Macedonian aesthetic experience, 574–583.
 Methodological dilemmas before history of Macedonian art and aesthetics, 583–588.
 Verticals of art – verticals of aesthetics, 588–600.
 Aesthetics in Macedonia during the Middle Ages, 601–602.
 Ohrid's aesthetics, 602–623.
 Pletenie sloves, 623–632.
 Pax Christiana, or: God's rain of letters, 632–643.
 Saints Cyril and Methodius – our contemporaries, 643–649.
 Aesthetic ideas in Macedonian folklore, 650–661.
 Macedonian mythology, ground of Macedonian aesthetic experience, 661–678.
 Macedonian Renaissance revive Macedonian civilization (Aesthetics in Macedonia during
 XIXth century), 679.
 Dimitar Miladinov and his epoch, 679–686.
 The great people book of Miladinovci, 687–689.
 Aesthetics as cult to folk poetry (Konstantin Miladinov), 689–691.
 Perfection or death (Grigor Prličev), 691–697.
 Coda Grigoriana, 697–705.
 Model of people-making and aesthetic culture (Marko Cepenkov), 705–711.

Do not replace me! (Gjorgjija M. Pulevski), 711–715.
Krste P. Misirkov and Macedonian culture and art, 715–720.
Dawn – facting the contradictions, 721.
People reveals himself in his poetry (Kosta Racin), 721–738.
National program as aesthetic program (Macedonian literature Circle in Sofia, 1938–1941), 738–745.
Poetry as poetics (Nikola Jonkov Vapcarov), 745–749.
Finis opus
AESTHETICS – DRAMA SCENE IN THE CONFLICT OF LITERARY LEFT (1919–1941), 751.
Avant-scène, 753.
Angelus Novus, or Preparation for flight, 755–763.
Beyond the aesthetics – Times damned times, 763–780.
Old and new times, 781–783.
Social literature movement, 784–799.
Surrealism movement, 799–815.
Conflict with Krleža and the showdown „with them“, 815–835.
Marko Ristić, or Dream and truth of Don Quixote, 836–851.
The answer of „Književne sveske“, 851–869.
Non bis in idem, 869–870.
Paradigm Veselin Masleša, 870–878.
Paradigm Jovan Popović, 878–883.
Old times – new times
Josip Vidmar vs. Boris Zihlerl and vice versa, 884–893.
Post scriptum, or The beauty of ideas, 894–905.
Literature, 907–919.
Index of names, 921–933.